

België eerst later kunnen aanwijzen, wanneer het de ervaring zal hebben gekregen in de maatschappelijke gevolgen van de ongevallenwet, zooals Duitschland die thans reeds bezit.

Met collegialen groet

Luik, 5 Juni 1905.

J. M. BAART DE LA FAILLE.

INGEZONDEN.

HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE TER HERZIENING DER WET OP BESMETTELIJKE ZIEKTEN.

Dit zoo juist verschenen rapport der nieuwe commissie schijnt mij vergeleken met dat der vorige geen verbetering. Ik had gehoopt, dat de commissie ten minste de geslachtsziekten zou hebben opgenomen, overtuigd dat deze de openbare gezondheid ernstig benadeelen en dat hier meer dan bij andere ziekten de staat prophylactisch kan optreden. In plaats daarvan wil de commissie de tuberculose in den kring der staatsbemoeiing opnemen! Vooral tegen dit laatste voegt een ernstig woord van protest.

In dit rapport, dat de commissie een medisch hygienisch advies, op gegevens berustende, die zoowel aan de praktijk als aan de wetenschap zijn ontleend, noemt, valt het sterk in het oog, dat de vijf praktische artsen die het hebben saamgesteld, aan praktische waarnemingen slechts weinig waarde hechten. Waar zij bijv. bij cholera tal van ervaringen uit de praktijk, van onopzettelijke proefnemingen op menschen, aanvoeren die tegen de contagiositeit van die ziekte pleiten, willen zij hier toch, evenals bij typhus, de gebruikelijke bacillenjacht blijven toepassen en zijn ze blind voor nieuwe, vooral door KOCH gevonden bacteriologische zaken — de enorme frequentie van latente gevallen — die voor den niet-bacterioloog geen andere beteekenis kunnen hebben dan dat zij het vruchteloze der bacillenjacht in het licht stellen.

Ik merk dit op, niet omdat ik van meening ben dat de overheid zich aan de preventie dezer ziekten geheel zou moeten onttrekken, maar omdat het mij ergert dat practici hun eigen ervaring prijs geven voor wat zij als de resultaten der bacteriologie opvatten, resultaten die, vergeleken met wat de practicus zelf ervaren kan, pover zijn en grootendeels als illusiën moeten worden beschouwd. Dit in verband met het feit, dat deze commissie wel in het voorbijgaan melding maakt van den invloed, op tuberculose, van toezicht op woning en op levensmiddelen, maar toch geen rechten kijkt schijnt te hebben op het feit, dat deze ziekte grootendeels het gevolg is van maatschappelijke ellende, waartegen slechts economische hervormingen kunnen helpen, moge de teleurstelling motiveeren, die dit rapport bij mij heeft opgewekt. Ik wil mij hier tot de tuberculose bepalen. Zonderling is hier de mise en scène. De commissie zegt „dat het bacterium tuberculosis „bekend is, doch dat de acten over de wijze waarop de besmetting geschiedt „nog niet gesloten zijn” blz. 1570. Staat het bij haar dan zoo vast, dat een zieke geen microben kan produceeren zonder gevaarlijk te zijn voor anderen? Dat zij dat gelooft is haar recht, maar een geloof mag de grondslag niet zijn van sociale hygiene. Schrijver dezes heeft niet eens, maar herhaalde malen met tal van motieven op die mogelijkheid gewezen en men heeft

hem niet weersproken. Was dit aan de commissie niet bekend of achtte zij mijn proza zoo onbeduidend dat zij er zelfs geen nota van wilde nemen? Indien de commissie uit bacteriologen bestond, die nu eenmaal gewoon zijn wat niet in hun kraam te pas komt, te ignoreeren, zou ik dit laatste aannemen. Maar de commissie bestaat uit niet-bacteriologen en zal toch wel met mij van meening zijn, dat oppositie mits behoorlijk gedocumenteerd met zakelijke gronden kan en behoort te worden weerlegd.

De commissie zegt verder: „Behalve de algemeen erkende wijze van „besmetting door *inhalatie* van infectiekiemen, door innig en herhaald contact „met lijders aan tuberculose (overbrenging van long- of genitaaltuberculose „bij echtelieden) is er nog een andere wijze van besmetting waar- „over de onderzoekers het niet eens zijn”. Dat blijkt dan de parelziekte te zijn. Ik zou vermoed hebben, dat het woordje „nog” de pen van den rapporteur ontsnapt was, indien hij ook niet sprak van de algemeen erkende wijzen van besmetting, inhalatie en maritale infectie. Dat deze algemeen erkend zouden zijn, is beslist onwaar. Wel beroept de commissie zich op de rectorale rede van Prof. SPRONCK en op zijne uitspraak „humane tuberculose ontstaat voornamelijk door inademing”. Zij had evenwel niet mogen voorbijzien, dat die bewering van SPRONCK is weerlegd, dat ik (pro en contra n°. 2) met de noodige documenten heb in het licht gesteld, dat verschillende deutsche mannen van naam een geheel andere meening zijn toegedaan en dat de onderzoekingen van BIRCH—HIRSCHFELD, die volgens SPRONCK deze zaak heeft uitgemaakt, weerlegd zijn door nieuwere onderzoekingen van ABRİKOSOFF. Slechts als die weerlegging door SPRONCK gerefuteerd was en deze had aangetoond dat BEHRING, AUFRECHT, BAUMGARTEN en zoovele anderen die inhalatie-tuberculose verwerpen, ongelijk hadden, zou de commissie mogen beweren, dat die inhalatie-tuberculose algemeen erkend wordt. Misschien heeft het feit, dat het Prof. SPRONCK niet behaagd heeft een poging te doen om zijn rectorale oratie te verdedigen, de commissie tot deze gewaagde bewering verleid.

Wat de maritale tuberculose betreft, dat deze niet algemeen wordt erkend, zou de commissie hebben mogen opmaken uit de loopende enquête, wier resultaten nog niet gepubliceerd zijn en die de Maatschappij voor Geneeskunde toch wel niet zou hebben doen houden als de zaak zoo algemeen erkend werd. Zonder op die resultaten vooruit te loopen, mag ik hier constateeren, dat het houden der enquête, het concentreeren van de aandacht der artsen op deze zaak, reeds bij een aantal hunner de oogen geopend heeft voor het zeldzaam voorkomen van die tuberculose. Twee der vier voorstanders van consultatiebureaux in het *Tijdschrift* van 7 Januari j.l. hebben dat volmondig verklaard en zelfs Prof. SPRONCK heeft in zijn rectorale oratie het bewijs geleverd dat hij niet zonder bezorgdheid het resultaat van die enquête verbeidt.

Op blz. 1572 vraagt de Commissie na opsomming van enkele landen waar deze bestrijding der tuberculose een goed onthaal heeft gevonden: Hoe zijn de meeningen in ons land hierover? en zij constateert dat er twee stroomingen zijn, de eene, de contagionistische pur sang waarvan SPRONCK en RUYSCHE als woordvoerders worden voorgesteld, overtuigde bacillenjagers, de andere waartoe PEL en RIETEMA behooren, bij wie de idee der infectie op den achter-

grond treedt, doch tegenstanders der bacillenjacht uit vrees voor „Tuberkulösenhetze” en haar gevolgen. Zonder zich nu verder met die stroomingen in te laten, probeert de Commissie, terwijl zij allerlei contagionistische maatregelen voorstelt, om èn de geit èn de kool te sparen en tracht zij de Heeren PEL, RIETEMA c. s. met een zoet lijntje voor de bacillenjacht te winnen door te verklaren dat ze geen draconische maatregelen wil, maar slechts o zoo onschuldige voor de lijdens bijna plezierige maatregeltjes. In de toelichting ad. 1 blz. 1573 leest men: Het is volstrekt niet noodzakelijk, dat men bij „het hooren van het woord verplichte aangifte onmiddellijk denkt aan signa- „leeren van den tuberculose-lijder, aan het kenmerken zijner woning, aan „vreesaanjaging bij het publiek, vermindering van den lijder, draconische be- „handeling waaronder de teringlijder gebukt moet gaan en zijn einde ziet „verhaast”. Van dat alles is geen sprake, omdat de verplichte aangifte geheim zal blijven. De arts zal tot de aangifte verplicht zijn buiten weten van den patiënt. Op dit laatste schijnt het vooral aan te komen. Immers laat de Commissie volgen: „Verplicht men den arts met medeweten van zijn patiënt „tot aangeven, terwijl de overheid niet tot geheimhouding verplicht is, dan „zullen humaniteitsgronden (sic) den geneesheer nopen zich niet aan de „wet te storen Deze zal dus een doodgeboren kind gelijk zijn, terwijl zij „voor den lijder die zich onderwerpt voor het oogenblik een bron van kwelling (sic) zal worden”.

Die humaniteitsgronden en die bron van kwelling maken een zoo onschuldigen maatregel reeds verdacht, maar eerst op blz. 1574 komt de aap uit de mouw. Daar kan men lezen, dat als een patiënt aan open tuberculose, ondanks alle adviezen van zijn arts met zijn sputa niet voorzichtig wil zijn, zoo noodig de hulp der overheid zal worden ingeroepen om krachtige maatregelen van ontsmetting toe te passen en des noods den lijder te isoleeren. Dit laatste zal, zegt de Commissie, zeker tot geruststelling van de Heeren PEL en RIETEMA, wel zeer zelden noodzakelijk worden. Verder voortlezende vindt men op blz. 1575, dat aan onderwijzers of kinderen die aan open tuberculose lijden, de school zal kunnen worden ontzegd en dat in werkplaatsen en fabrieken lijdens aan open tuberculose geen gevaar voor besmetting hunner omgeving mogen opleveren.

Men ziet dus dat de draconische maatregelen, die de Commissie op blz. 1573 niet wilde, twee pagina's later er toch gekomen zijn, zij het dan ook haars ondanks. Want dat is niet de schuld der Commissie, maar van die weerspannige lijdens die, door niet op hun sputa te passen, blijken te lijden aan *moral insanity*. Dit gezichtspunt is oorspronkelijk. *Difficile est satiram non scribere*, maar met ironie ben ik een beetje voorzichtig geworden, omdat bacteriologen en hun bewonderaars daar zoo erg gevoelig voor gebleken zijn. Ik bepaal er mij dus toe te verklaren, dat de oppositie tegen die maatregelen hoofdzakelijk gericht is tegen het ontbreken van het bewijs der infectie. Op dit oogenblik is bacteriologie meer een geloof dan een wetenschap. Ons weten omtrent bacteriën is rudementair, maar onder haar beoefenaars hebben de illusionisten de overhand. Deze schromen niet om voor bewezen te verklaren, wat feitelijk niet bewezen is en vele praktische artsen, in stede van uit eigen oogen te zien en de schoone gelegenheid die ze hebben om waar te nemen te gebruiken, laten zich blindelings enrôleeren als volgelingen dezer blinde

leidsvrouw. Of het hier een internationale beweging geldt, kan ons koud laten. Als de maatregel zooals ik meen verkeerd is, mogen wij er trotsch op zijn als Nederland zich onthoudt.

Groningen, 7 Juni 1905.

A. P. FOKKER.

Vde INTERNATIONAAL PERIODIEK CONGRES VOOR VERLOSKUNDE EN GYNAEKOLOGIE.

Van het Comité d'Organisation te St.-Petersburg is bericht ontvangen, dat het van 11—18 Sept. aanstaande te houden congres, wegens de tijdsomstandigheden een jaar is uitgesteld.

Namens het Comité voor Nederland:

CATHARINE VAN TUSSENBROEK.

DE SPOORWEGARTSEN-KWESTIE.

Geachte Redactie!

Mag ik nog een plaatsje vragen tot beantwoording van het stuk van Dr. VAN MOLL? Dit zal tevens mijn laatste woord in deze zijn, daar ik tot Augustus buitenslands zal vertoeven en in dien tusschentijd de Algemeene Vergadering uitspraak zal hebben gedaan. Dan zal gebleken zijn, welke opvatting, die van het Hoofdbestuur, van Amsterdam-Friesland of van Rotterdam den afgevaardigden den meesten waarborg zal bieden voor een beslissing, die niet voor later praejudiceert, ons later niet dreigt belachelijk te maken.

Zoo ik dan ook nog even collega VAN MOLL wensch te antwoorden, is dit alleen om te doen uitkomen, dat hij op wat in mijn stuk de hoofdzaak was, de bestrijding van de door hem aangegeven oplossing, niet ingaat, hoewel mijn bezwaren, zoowel de ethische als de praktische nog niet in het debat waren gebracht. Men zal mij niet van zelfoverschatting beschuldigen, als ik meen, dat deze bezwaren wel een ernstige overweging en een ernstig antwoord hadden verdiend. Waar de heer VAN MOLL zegt, „mijn opvattingen, die hem zelf betreffen (en die zijn er vele) niet te zullen beantwoorden” wensch ik te constateeren, dat ik nergens persoonlijk ben geweest; en waar hij zegt, dat hij „niet het recht heeft te eischen, dat men het met hem eens is, doch wel dat men zijn schrijven goed leest” moge als antwoord dienen, dat ik overal, waar ik beweringen van den heer VAN MOLL heb aangevallen, steeds woordelijk uit zijn beide stukken heb geciteerd.

Met dank voor de plaatsing

Uw Dr.

D. H. KOETSER.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz.

Wet tot beveiliging der caissonarbeiders.

De *Nederlandsche Staatscourant* van Vrijdag 9 Juni 1905, n°. 34 bevat de *Wet van den 22sten Mei 1905, houdende bepalingen tot beveiliging bij het uitvoeren van bouwwerken onder grooteren dan den atmosferischen luchtdruk (Stsbl. n°. 143).*